

CHARLES DESPIAU ÖNARCKÉPE. Rajz, 1907

CHARLES DESPIAU

Rodin és Bourdelle halála óta Aristide Maillol mellett Charles Despiau a francia szobrászati iskola legnagyobb élő alakja. A hírnév, melyet sohasem keresett, későn talált reá; ötven éves koráig ismeretlenül dolgozott, csupán néhány élesszemű barátja támogatta; az állam, amely megbízásait oly gyakran a legbanálisabb és legközépszerűbb hivatalos szobrászat számára tartogatja, egyáltalán nem vett tudomást róla. Nagy tehetsége a magános elmélyedés éveiben lassan megérett és öt-hat év óta nevének nemzetközi fénye egyre terjed. Műveinek kiállítása, melyet nemrég a brüsszeli Palais des Arts rendezett, meghozta a ragyogó sikert és először adott alkalmat a nagyközönségnek, mely párisi kiállításokon csak egy-egy elszigetelt alkotását láthatta, hogy számot adhasson magának e művész egész munkálkodásának jelentőségéről. Egyik legrégebbi bámulója, Léon Deshairs, most végül elérkezettnek látta a pillá-

natot, hogy fzléses és gazdagon illusztrált kiadványban beható tanulmányt szenteljen Charles Despiauunk és ezzel végleg beiktassa korunk francia szobrászainak legelső sorába.¹

Despiau 1874-ben született Gascogne földjén Mont-de-Marsanban, tehát — mint a montaubani származású Bourdelle és a perpignani Maillol — délfraancia. Talán szabad bizonyos mértékig ennek a déli származásnak tulajdonítani az antik egyszerűségnek és a latin világosságának azt a szeretetét, mely által e kis csoport különbözik egy Carpeauxnak vagy Rodinnak — észak e két fának — szenvedélyes romanticizmusától.

Despiau egyébként — mint Bourdelle is — bizalmas viszonyban volt Rodinnal, kinek egy ideig segédje is volt; Rodin avatta be a művészetbe s Despiau erről mindig hálással emlékezik meg. De azután vérmérséklete más, teljesen különböző, sőt ellentétes

¹ Léon Deshairs: *C. Despiau*. Édition Crés, Paris 1900.

irányba vezette. Rodin mindenekelőtt még nem ábrázolt mozdulatok, új s gyakran mesterkélt testtartások kitalálója volt; olyan mozdulatoké és testtartásoké, amilyeneket elődei közül még senki sem mert márványban megörökíteni; mint a maga nemzedékének impresszionista festői, akikkel sok tekintetben rokon, arra törekedett, hogy a tünékenyt, a pillanatnyit ábrázolja. E plasztikai impresszionizmusnak az a hibája, hogy nagyon is elhanyagolja a stabilitást, alakjai egyensúlyát, s hogy alakjainak tagjait csak az oly kevésbé tetszetős márványtámasztók alkalmazásával tudja összetartani.

A következő generációt, Bourdelle, Maillol és Despiou nemzedékét ellenben éppen a nagy architekturális vonalakhoz, a görög szobrászat örök törvényeihez való visszatérés és a „fenséges nyugalom”-nak, a teljességnek meg az összhangnak keresése jellemzi. Ugyane tendenciák mutatkoznak Derain és Dunoyer de Segonzac képein: e festők megtartották a kubizmus tapasztalataiból a tömegek elrendezésének érzékét. E szempontból Despiou művészete valóban korunkat fejezi ki és szigorúan párhuzamos a mai építészet és festészet törekvéseivel.

Bár Despiou kifejezi korát is, mindenekelőtt önmagát fejezi ki. Tartózkodó, de erős egyénisége sohasem hajolt meg semilyen bálványkép előtt. Nem utánozt soha senkit. Mikor egyszer Rodin azt kívánta, hogy javítson valamit egy mellszobor mintázásán, megingathatatlan méltósággal mondta: „Én nem úgy látom.” Despiou valóban mindig csak azt csinálta, amit látott és ez a teljes őszinteség nem legkisebb erénye annyira emberi művészetének.

Evvel az őszinteséggel összekapcsolja a tökéletességre való törekvést, amiben a régi mesterekkel rokon. Irigyozik a „majdnem sikerült”-től és legszigorúbb bírója önmagának. Nem haboznék, hogy százszor újrakezdje művét és megsemmisítsen minden olyan részletet, amely nem elégíti ki teljesen.

Vannak mellszobrai, melyek egy évnél hosszabb idejébe kerültek. Ugyor két-három ötvényt készít, hogy egy arc minden lehetőségét kimerítse, például a profilban ábrázolt fiatal nőnek mellszobrát először tágrányít szemmel, azután lesütött szemmel mintázta meg.

A csodálatos az, hogy ennek a megfeszített munkának nyoma sem látszik a végleges kidolgozáson. Despiou mellszobrain semmi erőfeszítés sem érzik; mindenik maga a megtestesült egyszerűség. Úgy tűnik, mintha egy csapásra érte volna el ezt az eredményt, mintha nem is lehetett volna más testtartást választania, más arányokat megállapítania. Pedig számtalan javításra volt szükség, hogy minden a maga helyére kerüljön s hogy az anyagnak egyetlen porckája se maradjon életelen. Mert — amint egyszer igen finoman maga Despiou mondta nekem — mintahogy az írónak sok idejébe telik a rövidség, a művészetben semmi sem bonyolultabb az egyszerűségnél.

Senki sem fog csodálkozni rajta, hogy olyan művész, akit ily nehéz kielégíteni s aki ily szerelmes a tökéletességbe, aránylag keveset alkotott. Műveinek száma alig haladja meg a százat és ez kevés egy olyan ötvenöt éves embernél, aki rendkívül szorgalmas és szenvedélyes munkása a maga művészetének; különösen ha meggondoljuk, hogy emlékművek és teljes alakok csak elenyészően kis helyet foglalnak el munkásságában, mely majdnem kizáróan mellszobrokból áll.

Despiou munkássága, amely mennyiségre nézve közepes, de minőségre nézve egészen elsőrangú, csaknem a maga teljességében életben fog maradni, míg termékenyebb művészek munkásságát lassanként lecsökkentli a jelentéktelenebb művek elkallódása. Ama reprodukciókból, melyek e cikkhez tartoznak, minden hosszas magyarázat nélkül is helyes fogalmat alkothat magának az olvasó ez egészülkben és minden részletükben oly türelmesen elemzett arcnak bájáról; e mellszobrokról, melyek e cikkhez egyaránt figyelemreméltó a konstrukció ereje és a kidolgozás sugárzó gyöngédsége.

Despiounek eddig csak ritkán volt alkalma monumentális alakok mintázására, mert ehhez gazdag magánemberek, községek vagy az állam megbízása szükséges. Szülővárosa, Mont-de-Marsan, két szerény emlékmű készítését bízta rá: az egyiket Victor Duruy történetírónak, a másikat a világháború halottainak emlékére. Növekvő hírneve alig pár éve engedte meg a művésznek, hogy bronzban vagy márványban megvalósítsa nagyszerű elképzeléseit, melyeket el-

CHARLES DESPIAU: B. ASSZONYI KÉPMÁSA

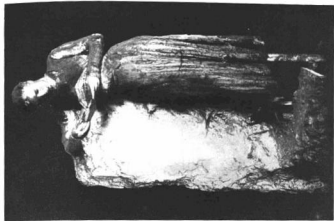
CHARLES DESPIAU: LÉOPOLD LÉVY FESTŐ KÉPMÁSA (1921)

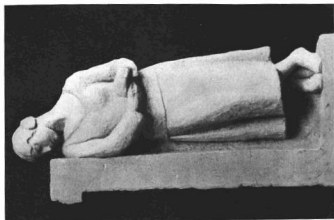
CHARLES DESPIAU : BIANCHINI K. A. MELLISZOBIRA

CHARLES DESPIAU : FEJTANULMÁNY

CHARLES DESPIAU: A VICTOR DURILEY-EMLEKŰ
(MONT-DU-MARSAN) VÁZLATA

CHARLES DESPIAU: EMLÉKMŰ-VÁZLAT. 1920

CHARLES DESPIAU: PAULETTE
Luxembourg museum Paris

CHARLES DESPIAU: FIATAL LEÁNY KÉPMÁSA
Luxembourg museum Paris

eddig elfojtott és megbénított az anyagi eszközök hiánya.

Női aktjainak sorozatából közülük egy fekvő alakot, amely testalkotának nyugodt ritmusával és harmonikus hullámvonalával a folyóknak ama csodálatos allegorikus szobraira emlékeztet, melyek Versailles terraszának vízében tükröződnek. A kevésbé klasszikus szunnyadó *Bacchanszó*, kinek ernyedt teste mintha teljesen átengedte volna magát a márnak, avval a merészséggel, ahogyan homorú vonalai bevájódnak, anélkül hogy megoszlanának, Rodin bizonyos szilaj alakjaira emlékeztet.

Úgy látszik, egy idő óta különösen a férfiak problémája foglalkoztatja Despiaut. *Pihenő atlétája* mintha egy még telesebb remekmű biztos ígérete volna, melyet a művész épp most készít Mayrischnak, egy luxemburgi

nagy pénzembernek és gyárosnak síremlékekül. Ez a természetes nagyságot meghaladó bronzalak az *eszmék megvalósítóját* jelképezi, a cselekvés emberét ama pillanatban, mikor lappangó ereje kibontakozik; s noha nagyon egyszerű és nagyon nyugodt, mintahogy síremlékhez illő, olyan hatalmas belső erő él benne, hogy Michelangelo Mózesét juttatja eszünkbe.

A szegénység bilincseitől megszabadulva Despiau elérkezett pályafutásának arra a pontjára, hol kivételes szobrász-lehetsége korlátozás nélkül kibontakozhat. Olyan remekműveket készül nekünk ajándékozni, melyek minden eddigi alkotásánál tökéletesebbek; de már a keze alól eddig kikerült műreemek is elegendőképpen biztosítják helyét a nagy francia szobrászok kimeríthetetlen nemzetségében.

LOUIS RÉAU

Fordította Reichard Piroska

CHARLES DESPIAU: FEKVŐ NŐ